

ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია # R (99) 19 წევრი სახელმწიფოების მიმართ, რომელიც ეხება მედიაციას სისხლის სამართლის საქმეებზე (მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 1999 წლის 15 სექტემბერს მინისტრთა მოადგილეების #679 შეხვედრაზე)

ევროსაბჭოს წესდების 15.ბ მუხლის საფუძველზე მინისტრთა კომიტეტი:

მიიჩნევს რა წევრ სახელმწიფოებში სისხლის სამართლის საქმეებზე მედიაციის გამოყენების წინსვლას, როგორც მოქნილ, გამარტივებულ, პრობლემის მოგვარებაზე ორიენტირებულ, დამატებით ან ალტერნატიულ საშუალებას ტრადიციულ სისხლის სამართალწარმოებასთან მიმართებით;

ითვალისწინებს რა საჭიროებას, რომ გაძლიერდეს დაზარალებულის პირადი მონაწილეობა სისხლის სამართალწარმოებაში, ისევე როგორც ბრალდებულისა და სხვა პირებისა, რომელთაც შეიძლება მხარეთა სტატუსი მიენიჭოთ, ასევე საზოგადოებისა;

აღიარებს რა დაზარალებულის ლეგიტიმურ ინტერესს, მიენიჭოს უფრო მეტი მნიშვნელობა დაზარალების შედეგების განხილვისას, კომუნიკაცია ჰქონდეს დამნაშავესთან და მიიღოს ბოდიში ან ზიანის ანაზღაურება;

მიიჩნევს რა აუცილებლად დამნაშავეს პასუხისმგებლობის გაძლიერებას და მათთვის პრაქტიკული შესაძლებლობების შეთავაზებას, გამოსწორებისთვის, რომლებიც დაეხმარება მათ შემდგომ რეინტეგრაციასა და რეაბილიტაციას;

აღიარებს რა, რომ მედიაციამ შეიძლება გაზარდოს ინდივიდისა და საზოგადოების როლი დანაშაულის პრევენციისა და მისი თანმდევი შედეგების მოგვარებაში, შესაბამისად, ხელს უწყობს რა უფრო კონსტრუქციულ და ნაკლებად რეპრესიულ სამართლებრივ შედეგებს;

აღიარებს რა, რომ მედიაცია მოითხოვს სპეციფიკურ უნარებს, პრაქტიკული კოდექსების შექმნასა და აკრედიტებულ ტრენინგებს;

აღიარებს რა არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ადგილობრივი საზოგადოებების პოტენციურად არსებით წვლილს მედიაციის სფეროში, სისხლის სამართლის საქმეებში და, ასევე, საჯარო და კერძო ინიციატივების ძალისხმევების კომბინირებასა და კოორდინირებას;

პატივს სცემს რა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მოთხოვნებს;

ითვალისწინებს რა ევროპულ კონვენციას ბავშვთა უფლებების რეალიზაციის შესახებ, ისევე როგორც No. R (85) 11 რეკომენდაციას დაზარალებულის პოზიციასთან დაკავშირებით სისხლის სამართლისა და პროცესის ფარგლებში; No. R (87) 18 რეკომენდაციას, რომელიც ეხება სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების გამარტივებას; No. R (87) 21 რეკომენდაციას დაზარალებულის დახმარებასა და ვიქტიმიზაციის პრევენციის შესახებ; No. R (87) 20 რეკომენდაციას არასრულწლოვანთა გადაცდომის მიმართ სოციალური რეაქციის შესახებ; No. R (88) 6 რეკომენდაციას სოციალური რეაქციის შესახებ ახალგაზრდებს შორის იმ არასრულწლოვანთა გადაცდომის მიმართ, რომლებიც მიეკუთვნებიან მიგრანტ ოჯახებს; No. R (92) 16 რეკომენდაციას ევროპული წესების შესახებ საზოგადოებრივი სანქციებისა და ღონისძიებების შესახებ; No. R (95) 12 რეკომენდაციას სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების მენეჯმენტის შესახებ და No. R (98) 1 რეკომენდაციას საოჯახო საქმეებზე მედიაციის შესახებ;

რეკომენდაციას უწევს, რომ წევრ სახელმწიფოთა მთავრობებმა ამ რეკომენდაციის დანართში მოცემული პრინციპები გაითვალისწინონ, როდესაც განავითარებენ მედიაციას სისხლის სამართლის საქმეებში და ამ ტექსტს მისცენ ფართო გამოყენება.

5.1.1. N No. R (99) 19 რეკომენდაციის დანართი

I. განსაზღვრება

ეს სახელმძღვანელო ეხება ნებისმიერ პროცესს, რომელშიც დაზარალებული და დამნაშავე არსებობენ, თუ ისინი თავისუფლად თანხმდებიან, აქტიური მონაწილეობა მიიღონ საქმეების მოგვარებაში, რომლებიც დანაშაულის შედეგად წამოიჭრა, მესამე მიუკერძოებელი მხარის (მედიატორის) დახმარებით.

II. ზოგადი პრინციპები

1. მედიაცია სისხლის სამართლის საქმეებში მხოლოდ მაშინ უნდა წარიმართოს, თუ მხარეები სრულად თანახმანი არიან. მხარეებს უნდა შეეძლოთ თავიანთი თანხმობა უკან გაითხოვონ მედიაციის პროცესში ნებისმიერ დროს.

2. მედიაციაში განხილვები კონფიდენციალურია და არ შეიძლება მისი შედეგების გამოყენება, თუ მხარეები თანახმანი არ არიან.

3. სისხლის სამართლის საქმეების მედიაცია უნდა იყოს ზოგადად ხელმისაწვდომი სამსახური.

4. სისხლის სამართლის საქმეების მედიაცია ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სისხლის სამართალწარმოების ნებისმიერ ეტაპზე.

5. მედიაციის სამსახურს უნდა მიეცეს საკმარისი ავტონომია სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემაში.

III. სამართლებრივი საფუძველი

6. კანონმდებლობამ უნდა გააადვილოს მედიაცია სისხლის სამართლის საქმეებში.

7. უნდა არსებობდეს სახელმძღვანელო პრინციპები მედიაციის გამოყენების განსაზღვრებაში. ასეთი სახელმძღვანელო პრინციპები განსაკუთრებით უნდა ეხებოდეს მედიაციისათვის საქმეების გადაცემის პირობებს და მედიაციის დროს საქმის წარმოებას.

8. ძირითადი პროცედურული გარანტიები გათვალისწინებული უნდა იყოს მედიაციისათვის; განსაკუთრებით, მხარეებს უნდა ჰქონდეთ უფლება იურიდიულ დახმარებაზე და სადაც საჭიროა – თარგმანზე. არასრულწლოვნები დამატებით სარგებლობენ მშობლის დახმარების უფლებით.

IV. სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების მიმართება მედიაციასთან

9. მედიაციისათვის სისხლის სამართლის საქმის გადაცემაზე, ისევე როგორც მისი შედეგების შეფასებაზე, კომპეტენცია უნდა ჰქონდეთ სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოებს.

10. მედიაციის შესახებ შეთანხმებამდე მხარეები სრულად უნდა იყვნენ ინფორმირებულნი თავიანთი უფლებების, მედიაციის ბუნებისა და შესაძლო გადაწყვეტილების შედეგების შესახებ.

11. არც დაზარალებულის და არც დამნაშავეს მიმართ არ უნდა იყოს გამოყენებული უსამართლო საშუალებები მედიაციაში მონაწილეობაზე თანხმობის მიზნით.

12. სპეციალური რეგულაციები და სამართლებრივი გარანტიები, რომლებიც გათვალისწინებულია არასრულწლოვანთა მონაწილეობის შესახებ სამართალწარმოებაში, გათვალისწინებული უნდა იყოს მედიაციის დროს სისხლის სამართლის საქმეებში.

13. მედიაცია არ უნდა განხორციელდეს, თუ რომელიმე ძირითად მხარეს არ ესმის მისი მნიშვნელობა.

14. საქმის ძირითადი ფაქტები, როგორც წესი, აღიარებული უნდა იქნეს ორივე მხარის მიერ, როგორც მედიაციის საფუძველი. მედიაციაში მონაწილეობა არ უნდა იყოს გამოყენებული, როგორც ბრალის აღიარების მტკიცებულება შემდგომი სამართალწარმოების დროს.

15. აშკარა უთანასწორობა ისეთ ფაქტორებთან დაკავშირებით, როგორებიცაა მხარეთა ასაკი, მომწიფება ან ინტელექტუალური უნარები, გათვალისწინებული უნდა იყოს მანამ, სანამ საქმე მედიაციას გადაეცემა.

16. გადაწყვეტილებას მედიაციისთვის საქმის გადაცემის შესახებ თან უნდა ერთვოდეს განსაზღვრული გონივრული ვადა, რომლის განმავლობაშიც სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოებს უნდა ეცნობოთ მედიაციის პროცესის მდგომარეობის შესახებ.

17. ბრალდების გაუქმებას მედიაციის შეთანხმების საფუძველზე უნდა ჰქონდეს იგივე სტატუსი, როგორც სასამართლო გადაწყვეტილებას და უნდა შეწყდეს დევნა იმავე ფაქტებთან დაკავშირებით (ნე ბის ინ იდემ).

18. როდესაც მხარეთა შორის შეთანხმების გარეშე ან შეთანხმების მიუღწევლობის შემთხვევაში საქმე კვლავ სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოებს უბრუნდებათ, გადაწყვეტილება, თუ როგორ წარიმართოს საქმე, მიღებულ უნდა იქნეს დაყოვნების გარეშე.

V. მედიაციის სამსახურთა საქმიანობა

V.1. სტანდარტები

19. მედიაციის სამსახურები უნდა წარიმართოს აღიარებული სტანდარტებით.

20. მედიაციის სამსახურებს უნდა ჰქონდეთ საკმარისი ავტონომია თავიანთი მოვალეობების განსახორციელებლად. კომპეტენციის სტანდარტები და ეთიკის წესები, ისევე როგორც შერჩევის პროცედურები, ტრენინგები და მედიატორთა შეფასება უნდა იქნეს განვითარებული.

21. მედიაციის სამსახურების მიმართ მონიტორინგი უნდა წარიმართოს კომპეტენტურმა ორგანომ.

V.2. მედიატორთა კვალიფიკაცია და ტრენინგები

22. მედიატორები მოწვეულნი უნდა იყვნენ საზოგადოების ყველა წრიდან და უნდა ფლობდნენ კარგ ცოდნას ადგილობრივი კულტურისა და საზოგადოებების შესახებ.

23. მედიატორებმა უნდა გაიარონ თავდაპირველი ტრენინგები, სანამ სამედიაციო უფლება-მოვალეობების შესრულებას განახორციელებენ. მათი ტრენინგი მიზნად უნდა ისახავდეს მაღალი დონის ცოდნის მიწოდებას ისეთ საკითხებში, როგორებიცაა: კონფლიქტის მოგვარების უნარები, სპეციფიკური მოთხოვნები დაზარალებულებსა და დამნაშავეებთან მუშაობისათვის და ძირითადი ცოდნა სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების შესახებ.

V.3. ინდივიდუალური საქმეების წარმართვა

25. სანამ მედიაცია დაიწყება, მედიატორები ინფორმირებულნი უნდა იყვნენ საქმის ირგვლივ არსებული ყველა შესაბამისი ფაქტის შესახებ და მათ უნდა მიეწოდოთ საჭირო დოკუმენტები შესაბამისი სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოთა მიერ.

26. მედიაცია უნდა წარიმართოს მიუკერძოებლად და უნდა ეფუძნებოდეს საქმის შესახებ ფაქტებს და მხარეთა საჭიროებებს, ისევე როგორც მათ სურვილებს. მედიატორებმა

პატივი უნდა სცენ მხარეთა ღირსებას და უნდა უზრუნველყონ მხარეთა მიერ ერთმანეთთან პატივისცემითი დამოკიდებულება.

27. მედიატორი უნდა იყოს პასუხისმგებელი მედიაციისათვის უსაფრთხო და კომფორტულ გარემოზე. მედიატორი უნდა იყოს ყურადღებიანი მხარეთა მოწყვლად ფაქტორებზე.

28. მედიაცია უნდა განხორციელდეს ეფექტურად, მაგრამ იმ ტემპით, რომ მხარეთათვის იყოს მოსახერხებელი. (*ne bis in idem*).

18. როდესაც მხარეთა შორის შეთანხმების გარეშე ან შეთანხმების მიუღწევლობის შემთხვევაში საქმე კვლავ სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოებს უბრუნდებათ, გადაწყვეტილება, თუ როგორ წარიმართოს საქმე, მიღებულ უნდა იქნეს დაყოვნების გარეშე.

V. მედიაციის სამსახურთა საქმიანობა

V.1. სტანდარტები

19. მედიაციის სამსახურები უნდა წარიმართოს აღიარებული სტანდარტებით.

20. მედიაციის სამსახურებს უნდა ჰქონდეთ საკმარისი ავტონომია თავიანთი მოვალეობების განსახორციელებლად. კომპეტენციის სტანდარტები და ეთიკის წესები, ისევე როგორც შერჩევის პროცედურები, ტრენინგები და მედიატორთა შეფასება უნდა იქნეს განვითარებული.

21. მედიაციის სამსახურების მიმართ მონიტორინგი უნდა წარმართოს კომპეტენტურმა ორგანომ.

V.2. მედიატორთა კვალიფიკაცია და ტრენინგები

22. მედიატორები მოწვეულნი უნდა იყვნენ საზოგადოების ყველა წრიდან და უნდა ფლობდნენ კარგ ცოდნას ადგილობრივი კულტურისა და საზოგადოებების შესახებ.

23. მედიატორებმა უნდა გაიარონ თავდაპირველი ტრენინგება, სანამ სამედიაციო უფლება-მოვალეობების შესრულებას განახორციელებენ. მათი ტრენინგი მიზნად უნდა ისახავდეს მაღალი დონის ცოდნის მიწოდებას ისეთ საკითხებში, როგორებიცაა: კონფლიქტის მოგვარების უნარები, სპეციფიკური მოთხოვნები დაზარალებულებსა და დამნაშავეებთან მუშაობისათვის და ძირითადი ცოდნა სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების შესახებ.

V.3. ინდივიდუალური საქმეების წარმართვა

25. სანამ მედიაცია დაიწყება, მედიატორები ინფორმირებულნი უნდა იყვნენ საქმის ირგვლივ არსებული ყველა შესაბამისი ფაქტის შესახებ და მათ უნდა მიეწოდოთ საჭირო დოკუმენტები შესაბამისი სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოთა მიერ.

26. მედიაცია უნდა წარიმართოს მიუკერძოებლად და უნდა ეფუძნებოდეს საქმის შესახებ ფაქტებს და მხარეთა საჭიროებებს, ისევე როგორც მათ სურვილებს. მედიატორებმა პატივი უნდა სცენ მხარეთა ღირსებას და უნდა უზრუნველყონ მხარეთა მიერ ერთმანეთთან პატივისცემითი დამოკიდებულება.

27. მედიატორი უნდა იყოს პასუხისმგებელი მედიაციისათვის უსაფრთხო და კომფორტულ გარემოზე. მედიატორი უნდა იყოს ყურადღებიანი მხარეთა მოწყვლად ფაქტორებზე.

28. მედიაცია უნდა განხორციელდეს ეფექტურად, მაგრამ იმ ტემპით, რომ მხარეთათვის იყოს მოსახერხებელი.

29. მედიაცია უნდა განხორციელდეს ინ ცამერა.

30. კონფიდენციალობის პრინციპის მიუხედავად, მედიატორმა უნდა გადასცეს ნებისმიერი ინფორმაცია შესაბამის ორგანოს ან პირს აშკარად შესაძლო დანაშაულის შესახებ, რომელიც გამოვლინდება მედიაციის პროცესში.

V.4. მედიაციის შედეგები

31. მხარეთა მიერ შეთანხმება მიღწეული უნდა იქნეს ნებაყოფლობით. ის უნდა შეიცავდეს მხოლოდ გონივრულ და პროპორციულ ვალდებულებებს.

32. მედიატორმა უნდა აცნობოს სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოს გადადგმული ნაბიჯებისა და მედიაციის შედეგების შესახებ. მედიატორის ანგარიშში არ უნდა გამოძღვანდეს მედიაციის სესიების შინაარსი და არ უნდა ეხებოდეს მხარეთა ქცევის განსჯას მედიაციის განმავლობაში.

VI. მედიაციის უწყვეტი განვითარება

33. სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების ორგანოებსა და მედიაციის სამსახურებს შორის უნდა არსებობდეს უწყვეტი კონსულტაციები საერთო ხედვის განვითარების მიზნით.

34. წევრმა სახელმწიფოებმა ხელი უნდა შეუწყონ კვლევებსა და შეფასებებს მედიაციის შესახებ სისხლის სამართლის საქმეებში.

5.2. გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭო 2002/12: 24 ივლისი ”სისხლის სამართლის საქმეებზე აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების გამოყენების ძირითადი პრინციპები”

ავსტრიამ, ბელგიამ, ბულგარეთმა, კანადამ, ჩეხეთის რესპუბლიკამ, მექსიკამ, ნიდერლანდებმა, პერუმ, საუდის არაბეთმა, სამხრეთ აფრიკამ და ზიმბაბვემ გადასინჯეს რეზოლუციის პროექტი.

დანაშაულობის თავიდან აცილებისა და სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების კომისია რეკომენდაციას აძლევს გაეროს ეკონომიკურ და სოციალურ საბჭოს, მიიღოს რეზოლუციის შემდეგი პროექტი:

სისხლის სამართლის საქმეებში აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების გამოყენების ძირითადი პრინციპები:

ეკონომიკური და სოციალური საბჭო, ეფუძნება რა 1999 წლის 28 ივლისის #1999/26 რეზოლუციას „სისხლის სამართალწარმოებაში აღდგენითი მართლმსაჯულებისა და მედიაციის კუთხით ღონისძიებათა დამუშავება და დანერგვა“, რომელიც საბჭომ წარუდგინა დანაშაულობის თავიდან აცილებისა და სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების კომისიას და შესთავაზა განიხილოს გაეროს სტანდარტების ფორმულირების მიზანშეწონილობა მედიაციისა და აღდგენითი მართლმსაჯულების სფეროში.

ეფუძნება რა 2000 წლის 27 ივლისის #2000/14 რეზოლუციას „სისხლის სამართლის საქმეებში აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების გამოყენების ძირითადი პრინციპები“, რომლითაც საბჭო მიმართავს გენერალურ მდივანს თხოვნით, გამოითხოვოს მონაწილე ქვეყნებისა და შესაბამისი სამთავრობათშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციების აზრები და კომენტარები, ასევე შეხედულებები გაეროს სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებისა და დანაშაულობის თავიდან აცილების პროგრამების ქსელში შემავალი ორგანიზაციებისა, რომლებიც ეხება სისხლის სამართლის საქმეებზე აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების საერთო პრინციპების გამოყენებისა და განსაზღვრის მიზანშეწონილობას.

მხედველობაში იღებს რა მოქმედ საერთაშორისო მოვალეობებს, რომლებიც შეეხება დანაშაულის მსხვერპლს, განსაკუთრებით – გაეროს დეკლარაციას „დანაშაულის და ხელისუფლების ბოროტად გამოყენების მსხვერპლთათვის მართლმსაჯულების განხორციელების ძირითადი პრინციპები“ – ითვალისწინებს რა 2000 წლის 10-17 აპრილს, ქ. ვენაში გაეროს მე-10- კონგრესზე გამართულ დისკუსიას, რომელიც ეხება აღდგენით მართლმსაჯულებას დანაშაულობათა თავიდან აცილებისა და სამართალდამრღვევთა მოპყრობის შესახებ (დღის წესრიგით შემდეგი სახელწოდებით: „სამართალდამრღვევები და დაზარალებულები: პასუხისმგებლობა და სამართლიანობა მართლმსაჯულების პროცესში“), განსაკუთრებით, ითვალისწინებს რა აღდგენითი მართლმსაჯულების შესახებ ექსპერტთა ჯგუფის მუშაობას შეკრებაზე, რომელიც გაიმართა 2001 წლის 29 ოქტომბრიდან 1 ნოემბრის ჩათვლით ქ. ოტავაში, მიიღეს რა ცნობად აღდგენითი მართლმსაჯულების საკითხებზე გენერალური მდივნის მოხსენება და აღდგენითი მართლმსაჯულების შესახებ ექსპერტთა ჯგუფის ანგარიში:

1) მხედველობაში იღებს განსახილველად წარმოდგენილ სისხლის სამართლის საქმეებში აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების გამოყენების ძირითადი პრინციპების შესახებ დეკლარაციის წინასწარი პროექტის ელემენტებს, რომლებიც თან ერთვის წინამდებარე რეზოლუციას;

2) მოუწოდებს გაეროს წევრ ქვეყნებს, გამოიყენონ სისხლის სამართლის საქმეებზე აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის ძირითადი პრინციპები აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების ფუნქციონირებისა და განვითარებისათვის;

3) სთხოვს გენერალურ მდივანს, შეძლებისდაგვარად მაქსიმალურად უზრუნველყოს გაეროს წევრი ქვეყნებს შორის აღდგენითი მართლმსაჯულების ძირითადი პრინციპების გავრცელება სისხლის სამართალწარმოებისა და დანაშაულობის თავიდან აცილების შესახებ გაეროს ინსტიტუტებისა და სხვა საერთაშორისო, რეგიონალური და არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელში;

4) მოუწოდებს წევრ-ქვეყნებს, რომლებიც უკვე იყენებენ აღდგენით მართლმსაჯულებას, წარუდგინონ სხვა ქვეყნებს მათი თხოვნით აღდგენითი მართლმსაჯულების სფეროში არსებული ასეთი პრაქტიკის შესახებ ინფორმაცია;

5) ასევე, მოუწოდებს წევრ ქვეყნებს, დაეხმარონ ერთმანეთს განვითარებასა და კვლევების დანერგვაში, ტრენინგებისა და სხვა პროგრამების განხორციელებაში, ასევე სხვა საქმიანობაში, რომელიც ხელს უწყობს აღდგენითი მართლმსაჯულების სფეროში გამოცდილების განხილვასა და გაცვლას;

6) შემდგომ მოუწოდებს წევრ ქვეყნებს, განიხილონ შესაძლებლობა (კეთილი ნების საფუძველზე), ტექნიკური დახმარება გაუწიონ მათი თხოვნით განვითარებად და გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებს აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამების განვითარებაში.

5.2.1. სისხლის სამართლის საქმეებში აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის გამოყენების ძირითადი პრინციპები

პრეამბულა

მთელ მსოფლიოში აღდგენითი მართლმსაჯულების გამოყენების ინიციატივის ზრდის ტემპის მნიშვნელობიდან გამომდინარე,

ვადიარებთ, რომ ასეთი ინიციატივა ხშირად ამოდის სამართლიანობის ტრადიციული და ძირეული ფორმიდან, რაც დანაშაულს განიხილავს, როგორც ხალხისათვის ზიანის მიმყენებელ მოვლენას.

ყურადღებას ვაქცევთ იმას, რომ აღდგენითი მართლმსაჯულება თავის თავში მოიცავს გამოძახილს დანაშაულზე და პატივს სცემს თითოეული ადამიანის ღირსებას, თანაწილობას, ხელს უწყობს ურთიერთგაგებას და წინ სწევს სოციალურ ჰარმონიას მსხვერპლის, სამართალდამრღვევისა და საზოგადოების გაჯანსაღების გზით;

ხაზს ვუსვამთ, რომ ასეთი მიდგომა შესაძლებლობას აძლევს მათ, ვინც ჩათრეულია დანაშაულში, ღიად ისაუბრონ გრძნობებსა და განცდებზე, აგრეთვე მიზნად ისახავს, დააკმაყოფილოს მათი მოთხოვნილებები;

ვაცნობიერებთ, რომ ასეთი მიდგომა მსხვერპლს შესაძლებლობას აძლევს, აინაზღაუროს ზიანი, თავი იგრძნოს უსაფრთხოდ. ზეგავლენას ახდენს სამართალდამრღვევებზე, მათ ქცევაზე, ეხმარება მათ, გაითავისონ პასუხისმგებლობა; საზოგადოებას ეხმარება, გაიგოს დანაშაულის მიზეზები, გააუმჯობესოს თავისი კეთილდღეობა და აღკვეთოს დანაშაული;

მხედველობაში ვიღებთ რა, რომ აღდგენითი მართლმსაჯულება იძლევა საშუალებას, განისაზღვროს უფრო მოქნილი ღონისძიებები სისხლის სამართლის დადგენილ სისტემებში ადაპტაციისათვის;

ვადიარებთ, რომ აღდგენითი მართლმსაჯულება არ აყენებს ეჭვქვეშ მონაწილე ქვეყანათა უფლებებს, ებრძოლონ სამართალდამრღვევებს.

განსაზღვრება

1. „აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამა“ გულისხმობს ნებისმიერ პროგრამას, რომელიც იყენებს აღდგენითი მართლმსაჯულების პროცესს, ან მიზნად ისახავს აღდგენითი შედეგის მიღწევას.

2. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროცესი ნებისმიერი პროცესია, რომელშიც მსხვერპლი ან ბრალდებული და/ან ნებისმიერი სხვა ინდივიდი და საზოგადოების წევრი, რომელთაც განიცადეს დანაშაულის ზემოქმედება, აქტიურად ერთვებიან პრობლემის გადაწყვეტაში, რომელიც წარმოიშვა დანაშაულის გამო სამართლიანი და არადანტერესებული მესამე მხარის დახმარებით. აღდგენითი პროცესი შესაძლოა მოიცავდეს მედიაციას, კონფერენციის ჩატარებას, გადაწყვეტილების გამოტანას;

3. აღდგენითი შედეგი ნიშნავს შეთანხმებას აღდგენითი პროცესის შედეგად. აღდგენითი შედეგები მოიცავს რესტიტუციას, საზოგადოებრივ პროგრამას ან სხვა პროგრამებს, საპასუხო ქმედებებს, რომლებიც მიმართულია მსხვერპლისა და საზოგადოების აღდგენისაკენ და მსხვერპლისა და სამართალდამრღვევის რეინტეგრაციას.

4. მხარეები – მსხვერპლი, სამართალდამრღვევი და სხვა ნებისმიერი ინდივიდი ან საზოგადოების წევრი, რომელმაც განიცადა დანაშაულობის ზეგავლენა, რომელთაც შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ აღდგენითი სამართალწარმოების პროგრამაში;

5. ფასილიტატორი – სამართლიანი და ამ საქმით დაუინტერესებელი მესამე მხარეა, რომლის ფუნქციაა ერთობლივი მუშაობის პროგრამაში მონაწილეობის ფასილიტაცია (შემსუბუქება).

5.2.2. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის გამოყენება

6. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სისხლის სამართალწარმოების ყველა ეტაპზე;

7. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროცესი გამოყენებული უნდა იყოს მხარეთა თავისუფალი ნებისა და ნებაყოფლობითი თანხმობის არსებობისას. მხარეებს უნდა ჰქონდეთ მოცემულ თანხმობაზე უარის თქმის შესაძლებლობა ნებისმიერ მომენტში, მთელი პროცესის განმავლობაში. მხარეები ნებაყოფლობით უნდა მივიდნენ თანხმობამდე და უნდა ჰქონდეთ მხოლოდ გონივრული და პროპორციული ვალდებულებები;

8. მხარეებმა უნდა აღიარონ საქმის ძირითადი ვალდებულებები, როგორც საფუძველი აღდგენით პროცესში მონაწილეობისათვის. ამგვარი მონაწილეობა არ უნდა იყოს გამოყენებული, როგორც მტკიცებულება დანაშაულის აღიარების შემდგომ სასამართლო გარჩევებში;

9. ცხადი შუსაბამობა ისეთ ფაქტორებთან მიმართებით, როგორებიც ძალთა არათანასწორი ბალანსი და მხარეთა ასაკი/ხანდაზმულობა და ინტელექტუალური უნარებია, აუცილებლად უნდა იყოს გათვალისწინებული საქმის მიმართულებისა და აღდგენითი პროცესის განხორციელებისას;

10. ნებისმიერი მხარის აშკარა საფრთხეები განხილული უნდა იქნეს საქმის მიმართულებისა და აღდგენითი პროცესის განხორციელებისას;

11. თუ აღდგენითი პროცესი და/ან შედეგი შეუძლებელია, ოფიციალური პირები, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან სისხლის სამართალწარმოებაზე, ვალდებული არიან, ყველაფერი გააკეთონ იმისათვის, რომ სტიმული მისცენ სამართალდამრღვევს, თავის თავზე აიღოს პასუხისმგებლობა მსხვერპლსა და დაზარალებულ საზოგადოებასთან მიმართებით და უზრუნველყოს დაზარალებულის ან სამართალდამრღვევის რეინტეგრაცია საზოგადოებაში.

5.2.3. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის ფუნქციონირება

12. მონაწილე ქვეყნებმა საკანონმდებლო ხელისუფლების დახმარებით უნდა დაადგინონ ინსტრუქციები და სტანდარტები, რომლებითაც განსაზღვრული იქნება აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის გამოყენება. ინსტრუქციები უნდა შეეხებოდეს:

- (ა) აღდგენითი მართლმსაჯულების საქმეთა გადაცემის პირობებს;
- (ბ) საქმის გარჩევას აღდგენითი პროცესის შემდგომ;
- (გ) კვალიფიკაციას, პროფესიულ მომზადებასა და ფასილიტატორების შეფასებას;
- (დ) აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის ადმინისტრირებას;
- (ე) აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის განხორციელების სახელმძღვანელო კომპეტენტურობის სტანდარტებსა და ეთიკურ ნორმებს;

13. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამებში, განსაკუთრებით კი აღდგენით პროცესებში, გამოყენებული უნდა იქნეს ფუნდამენტური პროცედურული გარანტიები;

(ა) აუცილებლობის შემთხვევაში, მხარეებს უნდა ჰქონდეთ იურიდიული საკონსულტაციო დახმარების მიღების უფლება, როგორც აღდგენით პროცესამდე, ისე მას შემდეგ, როგორც ზეპირი, ისე წერილობითი ფორმით. ამასთან, არასრულწლოვნებს უნდა ჰქონდეთ უფლება, მიმართონ მშობლებს დასახმარებლად;

(ბ) აღდგენით პროცესში მონაწილეობის მიღებაზე დათანხმებამდე მხარეები სრულად უნდა იყვნენ ინფორმირებულნი თავიანთი უფლებების, პროცესის ხასიათის,

მათი გადაწყვეტის შესაძლო შედეგების შესახებ, (გ) არც დაზარალებულის, არც კანონდამრღვევის მიმართ არ უნდა იყოს გამოყენებული არასამართლიანი ღონისძიებები აღდგენით პროცესში მონაწილეობის სტიმულირების ან აღდგენითი შედეგის მიღებისათვის;

14. აღდგენითი პროცესის მსვლელობისას განხილვები უნდა იყოს კონფიდენციალური ხასიათის და მისი შედეგები არ უნდა გახმოვანდეს მხარეთა ნებართვის გარეშე;

15. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის საფუძველზე სასამართლო გადაწყვეტილებას გათავისუფლების (რეაბილიტაციის) შესახებ უნდა ჰქონდეს იგივე სტატუსი, რაც აქვს სასამართლო გადაწყვეტილებას ან სასჯელს და უნდა აღკვეთოს სასამართლო დევნა იმავე ფაქტსა და გარემოებებზე;

16. თუ მხარეები ვერ მიაღწევენ შეთანხმებას, საქმე დაუბრუნდება სისხლის სამართალწარმოების ორგანოს და შემდგომი ქმედებების შესახებ გადაწყვეტილებები მიიღება გადაუდებლად. შეთანხმების მიღწევის შეუძლებლობა არ შეიძლება წარმოადგენდეს უფრო მკაცრი განაჩენის გამოტანის საფუძველს შემდგომი სასამართლო გარჩევების მსვლელობაში;

17. აღდგენითი მართლმსაჯულების მსვლელობაში მიღწეული შეთანხმების შეუსრულებლობის შესახებ აუცილებელია მოხსენდეს აღდგენითი პროგრამის ორგანიზატორებს ან სისხლის სამართალწარმოების ორგანოს, რის შემდეგაც გადაუდებლად მიიღება გადაწყვეტილება შემდგომი ქმედებების განხორციელების შესახებ. შეთანხმების მიღწევის შეუძლებლობა არ შეიძლება წარმოადგენდეს უფრო მკაცრი განაჩენის გამოტანის საფუძველს შემდგომი სასამართლო გარჩევების მსვლელობისას;

18. ფასილიტატორებმა უნდა შეასრულონ თავიანთი ვალდებულებები დაუინტერესებლად, უნდა ეყრდნობოდნენ საქმის გარემოებებს, მხარეთა მოთხოვნებებსა და სურვილებს. მათ პატივი უნდა სცენ მხარეთა ღირსებას და უნდა უზრუნველყონ მხარეების მიერ ერთმანეთისადმი პატივისცემის პრინციპების დაცვა შესაბამისი ერთობლივი გადაწყვეტილების მოძებნის მიზნით;

19. ფასილიტატორები უნდა ფლობდნენ ადგილობრივ კულტურულ და სოციალურ თავისებურებებს. მათ უნდა შეეძლოთ გონივრული გარჩევებისა და პიროვნებათაშორისი გარჩევების ჩვევების დემონსტრირება, რაც აუცილებელია აღდგენითი პროცესის განხორციელებისათვის. გარდა ამისა, მათ უნდა გაიარონ საწყისი მომზადება ვალდებულებათა შესრულების დაწყებამდე.

5.2.4. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის განვითარების გაგრძელება

20. მონაწილე ქვეყნებმა ხელი უნდა შეუწყონ ეროვნული სტრატეგიისა და პოლიტიკის ფორმირებას, რაც მიმართული იქნება აღდგენითი მართლმსაჯულების განვითარებისა და კულტურის წინსვლისაკენ და ხელსაყრელი იქნება აღდგენითი მართლმსაჯულების გამოყენებისათვის სამართალდამცავ, სასამართლო და სოციალურ ორგანოებში, ადგილობრივ თემებში;

21. სისხლის სამართალწარმოების ორგანოებსა და აღდგენითი მართლმსაჯულების ადმინისტრაციას შორის უნდა ტარდებოდეს რეგულარული

კონსულტაციები აღდგენითი პროცესის ერთიანი გაგების ჩამოყალიბების მიზნით, რათა ამაღლდეს პროგრამის გამოყენებისა და აღდგენითი მიდგომების სისხლის სამართალწარმოების პრაქტიკაში დანერგვის წესების შესწავლის ხარისხი;

22. წევრმა ქვეყნებმა, სამოქალაქო საზოგადოებასთან ერთად, ხელი უნდა შეუწყონ აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის კვლევებსა და შეფასებებს, რათა განისაზღვროს ხარისხი, რომელიც უზრუნველყოფს აღდგენით შედეგს, წარმოადგენს სისხლის სამართალწარმოების პროცესის ალტერნატივას და უზრუნველყოფს პოზიტიურ შედეგებს ყველა მხარისათვის. აღდგენითი მართლმსაჯულების პროცესები მოითხოვს კონკრეტული ფორმის პერიოდულ ცვლილებებს. წევრმა ქვეყნებმა უნდა წახალისონ რეგულარული, სკურპულოზური შეფასება და მოდიფიკაცია ასეთი პროგრამების ზემოთ მოყვანილი განსაზღვრებების ჭრილში. კვლევებისა და შეფასებების შედეგებმა ზეგავლენა უნდა მოახდინონ აღდგენითი მართლმსაჯულების პროგრამის შემდგომ განვითარებაზე;

23. ამ პრინციპებიდან არც ერთმა არ უნდა შეზღუდოს სამართალდამრღვევის ან მსხვერპლის უფლებები, რაც გათვალისწინებულია ეროვნული და შესაბამისი საერთაშორისო სამართლით.